

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ.

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

A.

Γιατί και σ' αυτό, βέβαια, μας διακρίνει κάτι το ξεχωριστό, ώστε οι ίδιοι δηλαδή να τολμάμε πάρα πολύ να υπολογίζουμε με ακρίβεια τις συνέπειες για όσα θα επιχειρήσουμε, ενώ στους άλλους ανθρώπους η άγνοια (των κινδύνων) φέρνει αλόγιστο θάρρος, όμως η γνώση δισταγμό. Και στο φρόνημα πάρα πολύ δυνατοί δίκαια θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν εκείνοι που γνωρίζουν με πάρα πολλή σαφήνεια και τους κινδύνους του πολέμου και τις απολαύσεις της ειρήνης και όμως γι' αυτό δεν προσπαθούν να αποφύγουν τους κινδύνους. Και ως προς την εκδήλωση ευεργετικής διάθεσης (απέναντι στους άλλους) είμαστε αντίθετοι με τους πολλούς· γιατί αποκτάμε φίλους όχι ευεργετούμενοι αλλά ευεργετώντας τους. Και πιο σταθερός (φίλος) είναι ο ευεργέτης, εφόσον επιδιώκει να παραμείνει η ευγνωμοσύνη του ευεργετημένου με τη συμπάθεια που δείχνει σ' αυτόν, στον οποίο κάνει την ευεργεσία· ενώ, αντίθετα, ο ευεργετούμενος είναι περισσότερο απρόθυμος, γιατί γνωρίζει ότι θα ανταποδώσει την ευεργεσία, όχι για να του χρωστούν ευγνωμοσύνη αλλά για εξόφληση χρέους.

B.1. ΛΟΓΟΙ-ΕΡΓΑ

Στην αρχή του κεφαλαίου, ο λόγος και το έργο παρουσιάστηκαν να δρουν ξεχωριστά στην ιδιωτική ζωή του Αθηναίου. Επομένως, ο Περικλής φαίνεται να συμφωνεί με την άποψη των αρχαίων Ελλήνων ότι η δράση έχει προτεραιότητα σε σχέση με το λόγο στην ιδιωτική ζωή. Αναφέρει, εξάλλου, ότι οι Αθηναίοι τον πλούτο τον χρησιμοποιούσαν, για να έχουν τη δυνατότητα για δημιουργία κι όχι ως αφορμή για κομπορρημοσύνη. Προς επίρρωση της θέσης αυτής έρχεται και η άποψη ότι η φτώχεια θεωρείται ντροπή μόνο, αν κάποιος παραμένει σε αυτή την κατάσταση λόγω αδράνειας.

Στη φιλοσοφία των Σπαρτιατών, που διαχωρίζουν και θεωρούν ασυμβίβαστους τους λόγους και τα έργα, φαίνεται να απαντά ο Περικλής με τη θέση που παίρνει. Χρησιμοποιώντας δυο φορές την αντίθεση λόγου - έργου, παρουσιάζει στο πρόσωπο του Αθηναίου δυο στοιχεία που φαίνονται ασυμβίβαστα στους άλλους Έλληνες. Αναβιώνει έτσι η ομηρική αντίληψη πως ο αληθινός άντρας πρέπει να είναι *μύθων ῥητὴρ καὶ ἔργων προηκτής*.

Ο ρήτορας εναρμονίζει με θαυμάσιο τρόπο τον ενδιάθετο λόγο, τη λογική, που εκφράζεται με τα ρήματα *κρίνομεν* και *ἐνθυμούμεθα*, με τον προφορικό λόγο. Παράλληλα με τον ενδιάθετο λόγο, ο Περικλής εξυψώνει τον προφορικό λόγο σε αξία και σε ιδιότητα του δημοκρατικού τρόπου ζωής. Ο διάλογος, σαν λόγος και αντίλογος, σαν αντίθεση και ανταλλαγή απόψεων και ιδεών, που με τον εριστικό και αγωνιστικό χαρακτήρα του συντηρεί τη γνώση και βελτιώνει τη ζωή, βρήκε τη δικαίωσή του ως πολιτικός διάλογος στην Εκκλησία του δήμου και καθιερώθηκε ως βάση της πολιτικής ελευθερίας και ως μέσο αξιοποίησης της σκέψης και της δράσης. Ο διάλογος, που στο Σωκράτη βρίσκει τη δικαίωσή του και τη φιλοσοφική κατοχύρωσή του ως διαλεκτική τέχνη, καθιερώθηκε ως

χαρακτηριστικό της δημοκρατίας και της ελευθερίας από την εποχή της Αθηναϊκής δημοκρατίας.

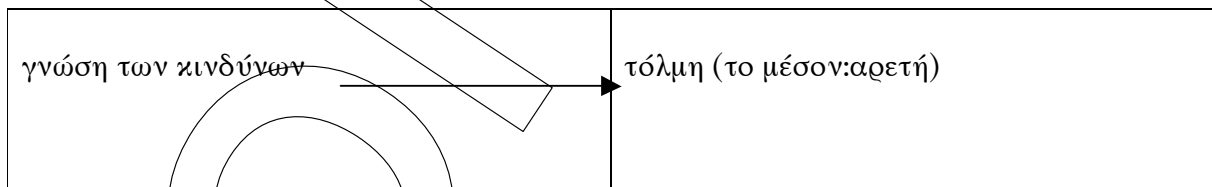
Εδώ, που γίνεται λόγος για το δημόσιο βίο, συντίθενται και παρουσιάζονται να δρουν παράλληλα. Αυτή η δημοκρατία λοιπόν του συνδυασμού λόγου - έργου ανάγει τον πολίτη σε περίοπτη θέση και τον θεωρεί αποκλειστικό παράγοντα στη λήψη αποφάσεων. Αυτή η αντιμετώπιση που επιφυλάσσει η αθηναϊκή πολιτεία στους πολίτες της έχει ως επακόλουθο να αποκτά αυτός ιδιαίτερες ιδιότητες με προεξάρχουσα την τόλμη που επιδεικνύουν, όταν πρόκειται να επιχειρήσουν κάτι.

Παρόλ' αυτά, ο Περικλής ιεραρχεί αυτές τις δυο αξίες και καθορίζει προτεραιότητα στο λόγο. Η θέση του Περικλή στηρίζεται στην αντίληψη πως ο λόγος ποτέ δε βλάπτει τα έργα, αντίθετα, τα φωτίζει και κάνει ευκολότερη την πραγμάτωσή τους.

B.2.

ΣΚΕΨΗ ΚΑΙ ΤΟΛΜΗ: η στάση των Αθηναίων-η στάση των άλλων

Η στάση των Αθηναίων

Η στάση των άλλων

Έτσι, η αρετή της ανδρείας αποδίδεται μόνο στους Αθηναίους, πράγμα άτοπο, γιατί δεν μπορεί οι άλλοι να βρίσκονται στα άκρα και μόνο οι Αθηναίοι να κρατούν το μέσον. Εξάλλου αυτή η κατηγορική θέση δεν αποδεικνύεται ούτε αιτιολογείται.

ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΑΝΔΡΕΙΑΣ

Ανδρεία είναι να μη φοβάται κανείς το θάνατο, να έχει θάρρος και τόλμη μπροστά στον κίνδυνο και να προτιμά τον έντιμο θάνατο από την επονείδιστη σωτηρία. Η υπερβολική αφοβία δεν είναι ανδρεία αλλά θρασύτητα. Η ανδρεία βρίσκεται ανάμεσα στη θρασύτητα και στη δειλία. (Αριστοτέλης)

Ανδρεία είναι η γνώση εκείνων που πρέπει να φοβάται κανείς κι εκείνων που δεν πρέπει να φοβάται και στον πόλεμο και στις άλλες περιπτώσεις. Χωρίς τη γνώση αυτή υπάρχει δειλία και θρασύτητα. (Πλάτωνας)

B.3. Σελ. 14 «Αν συγκρίνουμε...στο μεγαλείο»

B.4. διαφεύγειν: πρόσφυγας, κρησφύγετο

Μετέχοντα: συμμετοχή, σχέση

Διαφερόντως: οισοφάγος, διένεξη

Χάριν: χάρισμα, πρόσχαρος

Εὐνοίας: νουνεχής, ομόνοια

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ1. Η πόλη σας βέβαια έχει (να επιδείξει) αυτό το πολύ σπουδαίο επίτευγμα, ότι δηλαδή έχει γίνει παράδειγμα καλών πράξεων στους Έλληνες. Γιατί, όσο αρχαιότερη είναι από όλες ως προς την ηλικία της, τόσο οι πρόγονοί μας έχουν ξεπεράσει τους άλλους ανθρώπους στην αρετή. Γιατί, όταν ο Κόδρος ήταν βασιλιάς, αφού υπήρξε ακαρπία στην χώρα των Πελοποννησίων, αποφάσισαν να εκστρατεύουν εναντίον της πόλης μας, κι αφού εκδίωξαν τους προγόνους, να διαμοιράσουν τη χώρα. Και αρχικά από τη μια, αφού έστειλαν (πρεσβεία) στους Δελφούς, ρωτούσαν το θεό, αν θα καταλάβουν την Αθήνα. Όταν απ' την άλλη ο θεός απάντησε όμως σ' αυτούς ότι θα κυριεύσουν την πόλη, εάν δεν σκοτώσουν το βασιλιά των Αθηναίων (τον Κόδρο), εξεστράτευαν εναντίον της Αθήνας.

Γ2.α. διενηνόχασιν: διότσει

ἀποστείλαντες: ἀποστελοῦσιν

ἐπηρώτων: ἐπερωτῶ ἐπερωτῶν

λήψονται: εἴληψας

ἀνελόντος: ἄνελε

Γ2.β. τοῦτο: οὗτοι

Μέγιστον: μείζον(ν)

Πασῶν: παντί

Γενομένης: γεγόμεναι

Τόν βασιλέα: ὃ βασιλεῦ

Γ3.α. τῶν καλῶν: επιθετικός προσδιορισμός στο ἔργον

Παράδειγμα: κατηγορούμενο του εννοούμενου υποκείμενου, ἡ πόλις, μέσω του συνδετικού ρήματος γέγονεν

ἀρετῇ: δοτική της αναφοράς ως επιρρηματικός προσδιορισμός στο διενηνόχασιν

ἐπὶ τήν πόλιν: εμπρόθετος προσδιορισμός της εχθρικής διάθεσης από το απαρέμφατο στρατεύειν

πρῶτον: επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ἐπηρώτων

αὐτοῖς: ἔμμεσο ἀντικείμενο στη μετοχή ἀνελόντος

Γ.3.β. ἔάν μή τόν βασιλέα τόν Ἀθηναίων {Κόδρον} ἀποκτείνωσιν, ἔστράτευον ἐπὶ τὰς Ἀθήνας.

Δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική πρόταση που εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο ἔάν και εκφέρεται με υποτακτική του προσδοκωμένου. Λόγω της απόδοσης: ὅτι τὴν πόλιν αἰρήσουσιν, που είναι δευτερεύουσα ειδική, δημιουργείται εξαρτημένος υποθετικός λόγος του προσδοκωμένου.

Αόριστη επανάληψη στο παρόν-μέλλον: Υπόθεση: ἔάν μή τόν βασιλέα τόν Ἀθηναίων {Κόδρον} ἀποκτείνωσιν, Απόδοση: ὅτι τὴν πόλιν αἰρήσουσιν

ΣΧΟΛΙΟ:

Η σύνταξη και η μετάφραση στο αδίδακτο κείμενο μπορούσε να γίνει απρόσκοπτα, χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα και απαιτήσεις. Οι γραμματικές παρατηρήσεις ήταν απλές. Μόνη ίσως δυσκολία ήταν το θέμα Γ.3.β του συντακτικού στο οποίο ο μαθητής καλείται να βρει το είδος του εξαρτημένου υποθετικού λόγου. Θεωρούμε ότι η επιλογή του αδίδακτου κειμένου ήταν εύστοχη από την επιτροπή.

Η επιλογή του διδαγμένου κειμένου έγινε με κριτήριο τον αιφνιδιασμό, καθώς είναι η τρίτη χρονιά που οι μαθητές εξετάζονται στο Θουκυδίδη. Κατά τα άλλα όλες οι παρατηρήσεις απαντώνταν από έναν προετοιμασμένο μαθητή με εξαίρεση την παρατήρηση Β1. στην οποία υπήρχε κάποια ασάφεια στην εκφώνηση (Συγκεκριμένα: Φαίνεται να εξισώνεται ο λόγος με τα έργα τόσο στον ιδιωτικό όσο και στο δημόσιο βίο κάτι που για τον ιδιωτικό δεν επιβεβαιώνεται μέσα στο κείμενο).

ΒΛΑΣΤΑΡΑΚΟΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, ΚΑΡΑΠΕΤΡΟΣ ΠΕΤΡΟΣ - ΦΙΛΟΛΟΓΟΙ